

Якщо порівнювати втрати посівних площ зернових культур з іншими, то вони становлять найменший відсоток. Отже, при вирощуванні зернових культур ризик є найменшим. Сільськогосподарські підприємства за рахунок збільшення внесення якісних мінеральних, а також органічних добрив, на базі нових технологій, за рахунок підвищення врожайності спроможні забезпечити високі валові збори зернових культур.

Наукові дослідження і практика підтверджують, що висока конкурентно-спроможність вирощування сільськогосподарських культур полягає у широкому попиті на високоякісні продукти, продовольчого і кормового зерна. Без продовольчого зерна не можливо забезпечити потреб у продовольстві населення, а без кормового зерна неможливий розвиток тваринництва. Також не можна досягти дотримання якісних сівозмін при відсутності в них зернових культур. Вирощування зернових культур є одним з основних складників економіки Тернопільської області, що визначає продовольчу безпеку громади, а також опосередковує фінансово-економічне становище аграрних товаровиробників.

Джерела інформації:

1. *Географія Тернопільської області. Населення. Господарство: [монографія]. – Тернопіль, 2017. – 342 с.*
2. *Макаренко П. М. Ринок зерна і регіональне зерновиробництво: [монографія] / П. М. Макаренко, О. О. Сиченко. – Дніпропетровськ: Герда, 2007. – 188 с.*
3. *Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>*
4. *Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду в 2017 році: статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2018. – 82 с.*

*Кадлубицька З. студентка 32 групи.
наук. керівник – Потокій М. В., к. г. н., доц.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Метою статті є відображення обсягів та структури роздрібною торгівлі в Тернопільській області.

Виклад основного матеріалу. Загальний обсяг роздрібною торгівлі, що включає роздрібний товарооборот підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках та підприємцями-фізичними особами за 2016 рік склав 16 737,4 мільйони гривень. Частка Тернопільської області у обсязі роздрібною торгівлі України у 2016 році становила 1,9% [18, с. 15].

Упродовж 2005-2014 рр. спостерігалась тенденція до збільшення частки непродовольчих товарів у загальному обсязі роздрібною товарообороту підприємств. У 2000 році частка продовольчих товарів складала 57,5%, у 2014 році – тільки 37,7%. Щорічно частка продовольчих товарів у середньому зменшувалася на 1,4% (таблиця 1).

Таблиця 1

Оборот роздрібною торгівлі в Тернопільській області, млн. грн.*

Рік	2000 р	2005 р	2010 р	2012 р.	2014 р	2015 р	2016 р.
Роздрібний товарооборот підприємств	616,3	1287,6	4612,4	4890,2	6070,6	7354,1	8052,2

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області [1; 4]

За період з 2000 року у структурі продажу товарів за усіма каналами реалізації відбулися значні зміни. Вони стосуються зменшення частки роздрібною торгівлі мережі підприємств-юридичних осіб від 45,3% у 2000 році до 35,4% у 2014 році і зростання частки підприємців-фізичних осіб та організованих ринків з продажу споживчих товарів – від 46,4% у 2000 році до 59,2% у 2014 році. Частка неформальних ринків фактично не змінилася і перебуває на рівні 3,0-3,2%.

Тернопільська область посідає дуже скромне місце серед інших регіонів України за обсягами роздрібною торгівлі (таблиця 2).

Таблиця 2

Оборот роздрібної торгівлі в окремих регіонах України* (млн.грн.)

Регіон / Рік	2005 р.	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Україна	174 367,2	541 548,4	888 773,4	901 923,7	10316791,4	1175319,2
Тернопільська область	2 698,3	9095,6	13 980,9	16 737,4	20260,3	22494,4
Івано-Франківська область	3 938,5	13 097,2	22 625,5	27 418,6	33806,4	37657,0
Львівська область	8 795,9	25 228,2	39 237,7	45 751,8	57520,2	68369,4
Рівненська область	3 238,3	9 787,4	16 093,7	19 652,1	23460,2	25648,5
Хмельницька область	4 131,9	12 514,8	19 383,9	22 286,2	26030,4	29824,8
Чернівецька область	2 532,1	8 023,8	12 308,1	14 637,0	17474,9	18989,

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області [1; 4]

Упродовж 2005-2014 рр. спостерігалася тенденція до збільшення частки непродовольчих товарів у загальному обсязі роздрібного товарообороту підприємств. У 2000 році частка продовольчих товарів у загальному обсязі роздрібного товарообороту підприємств складала 57,5%, а в 2014 році – тільки 37,7%. Щорічне зменшення цієї частки складало в середньому близько 1,4% (таблиця 3).

Таблиця 3

Обсяги роздрібної торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами* (мільйони гривень)

Показник	Роки				
	2000	2005	2010	2013	2014
Роздрібний товарооборот	385,5	1 324,8	3 821,9	5 046,8	6 143,2
Продаж продовольчих товарів	221,6 (57,5%)	608,1 (45,9%)	1 607,4 (42,1)	1 991,7 (39,5%)	2 316,0 (37,7%)
Продаж непродовольчих товарів	163,9 (42,5%)	716,7 (54,1)	2 214,5 (57,9%)	3 055,1 (60,5%)	3 827,2 (62,3%)

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області [1; 4]

У 2016 році питома вага продовольчих товарів у обсязі товарообороту торгової мережі складала 38,3%. У порівнянні із 2015 роком вона зросла на 1,2%, частка непродовольчих товарів складала 61,3%.

На долю торгових підприємств, що розміщені в міських поселеннях, припадає 5 408,3 мільйона гривень, у сільській місцевості – 734,8 мільйона гривень.

У розрахунку на одну особу у 2014 році продано товарів на 5 732 гривні, з них у міських поселеннях – 11 374 гривні, у сільських поселеннях – 1 233 гривні. У 2013 році ці показники становили відповідно 4 693 гривні, 9 290 гривень, 1 053 гривні. У 2000 році на одну особу припало 334 гривні роздрібного товарообороту, у 2005 році – 1 187 гривень, у 2010 році – 3 518 гривень (таблиця 4).

Таблиця 4

Основні показники розвитку роздрібного товарообороту на одну особу* (в гривнях)

Показник / Рік	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Роздрібний товарооборот загалом	334	1187	3518	4693	5732	6887	7579
Оборот у міських поселеннях;у тому числі:	655	2473	7027	9250	11374	13726	14760
продовольчих товарів	377	1135	2956	3666	4288		
непродовольчих товарів	278	1338	4071	5624	7086		
Оборот у сільських поселеннях;у тому числі:	88	224	795	1053	1233	1397	1758
продовольчих товарів	51	103	334	416	465		
непродовольчих товарів	37	121	461	637	768		

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області [1; 4]

На фоні загальнодержавних показників це складає: у 2000 році – 57,5%, 2005 році – 59,3%, у 2010 році – 57,5%, у 2013 році – 49,3%, у 2014 році – 56,2%. Така тенденція свідчить про значне відставання добробуту населення Тернопільської та його купівельної спроможності від середніх загальнодержавних показників та показників більшості сусідніх областей (таблиця 5).

Таблиця 5

Роздрібний товарооборот на одну особу в окремих регіонах України* (у гривнях)

Регіон	Роки						
	2000	2005	2010	2013	2014		
					усього	прод. товари	непрод. товари
Україна	581	2 003	6 123	9 250	10 194	4 211	5 983

Тернопільська область	334	1 187	3 518	4 693	5 733	2 161	3 571
Івано-Франківська область	404	1124	3520	5454	6583	2352	4231
Львівська область	672	2141	5898	7787	9329	3445	5885
Рівненська область	400	1419	3810	5758	7053	2367	4687
Хмельницька область	386	1306	3930	5709	6705	2036	4669
Чернівецька область	514	1578	4558	5807	7172	2594	4578

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області [1; 4]

Тернопільська область відстає від сусідніх областей і за таким показником, як частка її загального товарообороту в загальнодержавному обсязі. Цей показник у ній складає 1,4%, коли в Івано-Франківській – 2,1, Львівській – 5,4%, Рівненській – 1,9, Хмельницькій – 2,0, Чернівецькій – 1,5.

В області роздрібних товарооборот розподіляється вкрай нерівномірно. На Тернопіль припадає майже 69% всього роздрібного товарообороту області, на Тернопільський – 4,7%, Кременецький – 4,0% і Терехівський – 3,8%. Найменша частка у загальнообласному товарообороті припадає на Підгаєцький (0,6%), Козівський (0,7%), Монастириський (0,9%) і Шумський (1,0%) райони.

Найвищі показники роздрібного товарообороту у розрахунку на одну особу зафіксовано в Тернополі (17 978 гривень), найменший – в Козівському (1 168 гривень). У 2000 році ці показники становили відповідно 965 – в Тернополі та 46 гривень – у Підгаєцькому районі.

Надання торгових послуг в межах області здійснюють 60 ринків, із яких 1 – продовольчий, 18 – непродовольчих, 41 – змішаний. Найбільше діючих ринків в області було у 2010 році – 69, із них 4 – продовольчі, 29 – непродовольчих і 36 – змішаних. На діючих 60 ринках облаштовано 13 277 місця для торгівлі. Найвищим цей показник був у 2005 році – 15 383 місця.

В області діє 18 критичних ринків, на яких облаштовано 1 185 місць. Найбільшою кількістю ринків була у 2012-13 роках – 20, а кількість місць в них – відповідно 1 255 і 1 241.

В області діє 33 павільйони для здійснення роздрібною торгівлі із 1 266 місцями. Крім того, організовано 1 957 торгових місць на відкритих та критичних столах. Роздрібну торгівлю на ринках здійснюють 210 магазинів, 8065 лотків (наметів), кіосків, контейнерів. Загальна площа торгових ринків в області складає 413,3 тисяч квадратних метрів, із них безпосередньо відведено під торгівлю 256,4 тисяч квадратних метрів.

У торговій мережі підприємств 27,6% обсягу продажу продовольчих товарів припадало на тютюнові вироби, 20% – на алкогольні напої, 8,3% – на кондитерські вироби, 6,3% – на м'ясопродукти, 5,6% – на молоко та молочні вироби, 4% – на безалкогольні напої, 2,5% – на борошно, хліб, хлібобулочні вироби, 2,3% – на рибні продукти, 2,2% – на свіжі плоди, ягоди, виноград, горіхи.

Підприємствами роздрібною торгівлі та ресторанного господарства реалізовано 4727 тонн м'яса і м'ясних продуктів, 466 тонн вершкового масла, 2 066 тонн рослинної олії, 693 тонни сирів, 13156 тисяч штук яєць, 2986 тонн цукру-піску, 5203 тонни кондитерських виробів, 84 тонни чаю, 649 тонн кухонної солі, 5157 тонн хліба і хлібобулочних виробів, 1508 тонн картоплі, 2 582 тонни свіжих овочів, 3137 тонн свіжих плодів, ягід, винограду та горіхів.

Продаж непродовольчих товарів склав 3 827,2 мільйонів гривень. За рахунок продажу світлих нафтопродуктів сформувалося понад 28% товарообороту непродовольчих товарів, товарів культурно-побутового і господарського призначення – 11%, будівельних та залізних виробів – 10%, фармацевтичних товарів, автомобілів – 8%, стиснутого й скрапленого газу для автомобілів – 5%.

Джерела інформації:

1. Мережа роздрібною торгівлі на 1 січня 2015 року: Статистичний бюлетень / Відповід. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 112 с.
2. Наявність та використання торгової мережі на ринках області в 2014 році: статистичний бюлетень / Відпов. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 20 с.
3. Підприємства, що займаються роздрібною торгівлею: Статистичний бюлетень / Відпов. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 42 с.

Карач Т. Магістрантка 1 курсу мГ-1 групи наук. керівник – Гавришок Б. Б. к.г.н., викл.

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ТА РІПАКУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Тернопільська область – це аграрно-індустріальний регіон. Протягом останніх років сільське господарство набуває все більшого значення. Структура його теж зазнає суттєвих змін. Домінуючою галуззю залишається рослинництво. У структурі посівних площ поступово зростає значення окремих технічних культур і кукурудзи, а традиційних зернових – знижується.

Мета статті: проаналізувати та охарактеризувати територіальні особливості валового збору і посівних площ цукрових буряків та ріпаку на території Тернопільської області.

Сприятливі природно-кліматичні умови та родючі ґрунти регіону дозволили вирощувати широкий асортимент технічних культур (цукрові буряки, соняшник, ріпак) та дали змогу отримувати високі врожаї, достатні для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Таким чином, вирощування технічних культур стало однією з ефективних галузей господарського комплексу Тернопільської області [1, с. 81]

Вирощування даних культур спрямоване на задоволення потреб населення в технічній олії та цукрі. Воно забезпечує функціонування харчової, текстильної, миловарної, лакофарбової, фармацевтичної та інших галузей промисловості, постачає корми та кормові добавки тваринництву.

В структурі валового збору рослинної продукції за 2017 рік виробництво технічних культур (валовий збір даних культур наведено у вазі після доробки) становило 33,7 % (2335,5 тис. т). Основними виробниками даних культур в області стали сільськогосподарські підприємства. Станом на 2017 рік ними зібрано 2273,8 тис. т (97,4 % від валового збору у всіх категоріях господарств). У господарствах населення зібрано 61,7 тис. ц. (2,6%) [2, с. 11].

Показники валового збору залежать від розмірів посівних площ, які, у зв'язку із необхідністю ведення сівозмін та кон'юнктурою ринку перебувають у постійній динаміці. Посівні площі технічних культур в Тернопільській області у 2017 році становили 241,8 тис. га, що склало 29,4% у загальній структурі посівів всіх категорій господарств.

У 2017 році в області було отримано високий урожай цукрових буряків, який у 1,5 рази перевищив результат 2000 року. З року в рік показники валового збору культури дещо коливаються, проте спостерігається тенденція до нарощення обсягів її збору і поступове наближення до показника 1990 року (рис. 1.)

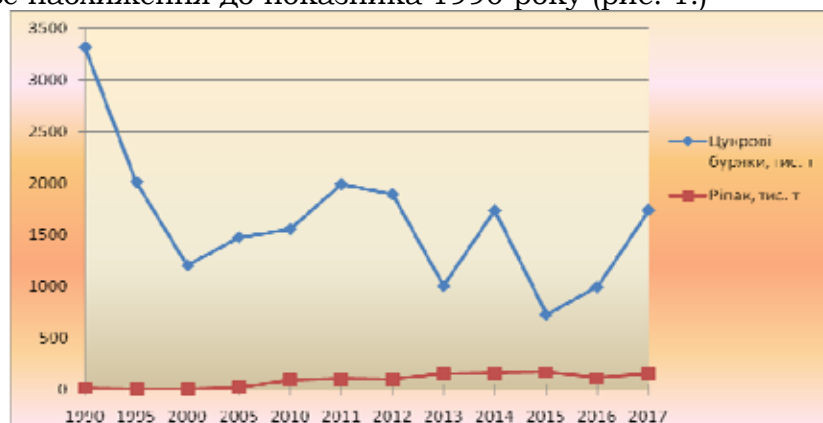

Рис. 1. Динаміка валового збору цукрових буряків та ріпаку (побудовано автором за даними [2, с. 11])